

הלכות תפלה

פט הלכות תפלה וזמנה וכו' מ' סעיפים:

א אנשי כנסת הגדולה תיקנו להתפלל בכל יום שלשה תפלות של י"ח ברכות^א שהתפללו האבות^ב וקבעו שתים מהן חובה שהן שחרית ומנחה כנגד ב' תמידין שהן חובה בכל יום^ג ושל ערבית תקנו רשות כנגד איברים ומדרים שאם לא נתעבלו מבעוד יום הם קרבים והולכים כל הלילה^ד אבל עכשיו כבר קבלוהו כל ישראל עליהם לחובה כמו שיתבאר במקומה^ה.

וכשרבו האפוקורסין בישראל והיו מצוירין להם מאד ומסיתין את העם לכפור בתורה שבעל פה^ו עמד רבן גמליאל ובית דינו והוסיפו ברכת המינים בכל תפלת י"ח^ז.

וזמן התפלות הוא בזמן התמידין^ח שתמיד של שחר וזמן מתחיל משעלה עמוד השחר שהוא אור הנוצץ מהחמה במזרח מהלך ד' מילין קודם גין החמה^ט אלא שהיו ממתינים עד שהאיר כל פני המזרח עד שבחברון לפי שפעם אחת באו לדידי מעות על ידי שעלה מאור הלכנה ודימו שהוא אור הנוצץ במזרח בשחר^י ונמשך זמנו עד סוף שעה ד' א'^{יא} מעלות השחר שהוא שלישי היום^{יב} שבבאן ואילך אינו נקרא בקר^{יג}.

לפיכך גם תפלת השחר וזמנה מתחיל מעלות השחר^{יד} אלא שלכתחלה מצווה להתחיל עם גין החמה והיינו אחר יציאתה^{טו} ולא קודם לכן משום שנאמר^{טז} ויראך עם שמש וגו' וראוי לזוהר בזה בימי הסליחות שרגילין להקדים קודם גין החמה ואינו נכון^{יז} אבל כדעבד אם עבר והתפלל משעלה עמוד השחר יצא^{יח} ואף לכתחלה יכול לעשות כן בשעת הדחק כמו שיתבאר^{יט}.

ונמשך זמנה^כ עד סוף שלישי היום^{כא} שצריך לגמור התפלה קודם שיעבור שלישי היום^{כב} בין שהיום ארוך בין שהיום קצר כגון אם היום ארוך י"ח שעות מעלות השחר עד צאת

כדי השלחן סי' יג. ס"ק ב. גירסת (נגו) הו' טו ע' מב. חוב' ע' ע' קפב.
י משנה פ"ג דיומא כח, א. ראה מ"א ס"ק ג.
יא בדייתא ברכות כו, ב. סמ"ג עשין קנז. וראה רמב"ם פ"א מהל' תמידין ומסופין ח"ב.
יב ראה לקטן במשך לענין זמן תפלה.
יג ראה ברכות כו, ב – כו, א. למש' ס"א.
יד מ"א ס"ק ג. פיר' חדש. וראה ב"י. וראה תוס' ברכות ל, א ד"ה אבות, וראש' ברכות פ"ד סי' כ.
טו בדייתא שם כו, א. ונגז' כפ, ב. ועל' תוס' יומא ל, ב ד"ה אצור אביי. מור שריע' ס"א. וראה לעיל סי' נה ס"ד.
טז תהלים עב, ה.
יז הו"ע, הובא בב"א ס"ק א.
יח דא"ש ברכות פ"ד סי' א. מור. מ"א ס"ק ג.
יט להלן ס"ט.
כ ומשנה שם ברכות כו, א. ונגז' כו, א.
כא רמב"ם פ"ג מהל' תפלה ה"א. שריע' ס"א.
כב מ"א ס"ק ד. וראה ערו' לקטן סי' קכ"ג.

א ומילה יו, ב. וראה רמב"ם פ"א מהל' תפלה ה"ד"ו. לבוש סי' א. וראה לקטן סי' קו ס"ב (ושם נתבאר אם היא המצוה מן התורה). סי' קיב. סי' קיג. סי' קיח. סי' קטו ס"ד.
ב ברכות כו, ב. ועי' פס"ד צ"צ ש"א, ב אם התפללו האבות בכל יום, ואם עיקר התקנה ע"י האבות או כנגד הקרבנות. וראה עיני' ריא ע' יב.
ג ברכות כו, ב.
ד ראה לק"ש הכ"ה ע' 156 הערה 68.
ה היינו בס"י רד"ה, סי' זה בשעור' לא הגיע לדינו. וראה שם בב"ר. וראה לעיל סי' סט ס"ז. ולקטן סי' קו ס"ב. סי' רסח סי"ח.
ו ע"י ברכות דף כח, ב – כט, א. וראה רמב"ם (ורבנו מנחם) הל' תפלה פ"ב ה"א. האשכול הלכות תפלה (עמ' 267).
ז ראה אדוותה לקטן סי' קיח ס"ב.
ח בדייתא שם כו, ב. ראש' רפ"ד ברכות (וראה שם סי' כ). מור. מ"א ס"ק ג.
ט ראה פסחים צד, א. מ"א ס"ק ב ברעת הרמב"ם כפה"מ ריש ברכות. ועי' לקטן סי' רסא ס"ה. סי' תנש ס"י. וראה

הלכות תפלה פט

רעא

הכוכבים שליש היום הוא ו' שעות משעלה עמוד השחר¹³ ואם הוא מ' שעות שלישייתו הוא ג' שעות¹³ ולכן צריך לזוהר בחורף להשכים להתפלל בענין שגמרו תפלת י"ח קודם שליש היום¹⁴ אע"פ שכבר קראו בקריאת שמע בעונתה קודם התפלה כמו שנתבאר בס' מ"י¹⁵.

ואם מעה או עבר ולא התפלל עד אחר שליש היום עד הצות¹³ יצא ידי חובת תפלה אבל לא יצא ידי חובת תפלה בזמנה¹⁶ ומ"מ אין צריך להתפלל בזמנה שתים לפי שגם בתשלומין שבמזמנה אין לו שכר תפלה בזמנה¹⁷:

ב ואפילו לכתחלה יכול להתפלל שחירת עד הצות? אם עבר ולא התפלל קודם לכן אפילו עבר במזיד שאין תשלומין במזמנה¹⁸ יש לו תשלומין עד הצות כיון שלא הגיע עדיין זמן תפלה אחרת אבל אחר הצות מיד¹⁷ כיון שהגיע כבר זמן תפלת המזמנה¹⁸ אע"פ שאינו יכול להתפלל מנחה עד אחר הצי שעה אחר הצות¹⁷ זהו משום שרוב בני אדם (ואינם בקיאים) לכיון השעות כל כך¹⁷ אבל באמת זמנה מתחיל מיד אחר הצות לפיכך אין לו תשלומין עוד להתפלל השחר¹⁷ אלא א"כ מעה או נאנס ולא התפלל אותה בזמנה.

וגם במטעה או אונס אין לו תשלומין אלא להתפלל מנחה שתים כלומר שמתחלה יתפלל מנחה שהוא חובת שעה ואז כיון שהוא עסוק בתפלה חוזר ומשלים מה שטעה בתפלתו¹⁷ כמו שיתבאר בסיומן ק"ח¹⁷ לפיכך צריך להמתין הצי שעה אחר הצות¹⁷ כדי להתפלל מנחה תחלה ואח"כ יהזור להתפלל לשם תשלומין של שחירת ואם הפך לא יצא כמו שיתבאר שם:

ג כיון שהגיע זמן תפלה¹⁹ והיינו משעלה עמוד השחר¹⁹ אסור לאדם להקדים לפתח חבירו ליתן לו שלום²⁰ ורמזו דבר שנאמר²⁰ הדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי כמה נחשב הוא כלומר כמה חשובו לזה שהקדמת כבודו לכבודי²⁰ ועיקר כבודו של מקום ועבודתו היא תפלת י"ח ולפיכך אפילו השכים ובידך כל ברכות השחר ואמר כמה שירות ועבודתו²¹ ואפילו קבל עליו עול מלכות שמים בקריאת שמע בעונתה קודם

וראה לקמן סי' רצא סוף ק"א א.
לד ראה מור ושוע סי' רלז ס"א.
לה ראה יוצא כה, ב, מ"א סי' רלז ס"ק א. לקמן סי' רצא שם.
לו וראה לקמן סי' קח ס"א שצ"מ יכול להתפלל תפלת התנונים ובקמת רחמים ויהי' לו שכר תפלת הרשות.
וראה קובץ הד"ת מצות חינו ע' 28.
לז דשבי"א ברכות כג, ב הובא בב"י.
לח ס"א.
לט מ"א שם.
מ מור ושוע ס"ב.
מא מ"א ס"ק ג (וכן משמע בשול"ע שני"ה ה ולקמן ס"ז תתנונים ובקמת רחמים ויהי' לו שכר תפלת הרשות).
כס"ז שם סוף ס"ק ג.
מב ד' אבא ברכות יד, א.
מג ישע"י ב, כב.
מד משואל ברכות שם, ורש"י ר"ה ושמואל.
מה שילת תרומת הדשן סי' יח הובא בב"י, והבנת השי"ן ס"ק ב.

נג ראה לבוש סי' רלז ופי' רסו, מ"א סי' רלז ס"ק ג. אבל בסידור ר"ה זמן ק"ש פסק ששעות זמניות הן מנין התורה עד שקצת התנה. וראה ערו"ג לעיל סי' נח ס"ג לגבי זמן ק"ש וש"ג.
נד מ"א ס"ק ד, וראה ערו"ג לעיל סי' נח שם וש"ג.
נה ראה ערו"ג לעיל סי' נח שם. וראה לקמן סי' רצא ס"א הדגתנה בשבת.
נו סעיף ב.
נז ראה קובץ הד"ת מצות חינו ע' 28. הע"ב תשנ"ו ע' 64.
נח ור"ף פ"ד דברכות (יה, א). ותב"ש פ"ג מהל' תפלה ד"א. וא"ש ברכות שם סי' א. מור ושוע ס"א. וראה לעיל סי' קא ס"א. סי' תלא ק"א א.
נט ראה לקמן סי' קח ס"א וסוף ס"ב.
ל בי"ח. ס"ז ס"ק א. וז"ה בסוד בגיורת ס"א. וראה תבאורות ריש פ"ד דברכות.
לא כחלקמן סי' קח ס"א וש"ג.
לב ב"י (סוף ד"ה ואם). ונ"א ס"א.
לג מ"א ס"ק ה, דלא כס"ז ס"ק א, ע"י פרי חדש סי' רלג.

הלכות תפלה פט

התפלה¹⁰¹ אסור להשכים לפתח חבירו ליתן לו שלום או אפילו לומר לו צפרא דמריה טב אם אינו הולך אלא להקביל פניו¹⁰² אבל אם הוצרך ללכת לראות איהו עסק ואנב זה הולך לפתח חבירו לומר לו צפרא דמריה טב מותר¹⁰³ אבל לא יתן לו שלום כי שמו של הקב"ה שלום¹⁰⁴ ואין זה כבוד המקום לחלק כבוד בשמו לבשר ודם קודם שחלק לו כבוד בעבודת התפלה¹⁰⁵ וכן אסור לכרוע לו על ברכיו¹⁰⁶ אפילו בלא נתינת שלום¹⁰⁷ (כי זהו כבוד גדול כמו כבוד שבתפלה שכורעים בה להקב"ה¹⁰⁸ ואסור להקדים כן לבשר ודם¹⁰⁹).

והוא משמשכים לפתחו אבל אם מצאו בשוק או בבית הכנסת יכול לכרוע לו וליתן לו שלום¹¹⁰ מן הדין אבל נהגו שלא ליתן שלום קודם התפלה אפילו מצאו בשוק אפילו בלא כריעה¹¹¹ ובאילו הוא רגיל ליתן לו שלום בכל יום¹¹² אלא ואמר צפרא דמריה טב שעל ידי שמשנה בלשון יתן לב שהוא אסור להתעכב ברברים אחרים כלל עד שתפלה כמו שיתבאר¹¹³.

ויש ואסרין¹¹⁴ לכרוע על ברכיו אפילו מצאו בשוק ואפילו בלא נתינת שלום כלל ויש להשיג לדבריהם¹¹⁵ ומ"מ יש להקל בזה אם התחיל כבר לברך ברכות השחר¹¹⁶ והואיל ואיסור זה לא נזכר בתלמוד¹¹⁷ אלא הוא מסברא¹¹⁸ אבל אם הוא משכים לפתחו אסור לכרוע לו (אפילו בלא נתינת שלום¹¹⁹) עד שתפלה י"ח:

ד אסור לאדם להתעסק בצרכיו¹²⁰ קודם תפלת י"ח בשחר כדי שלא יפנה לבו לשום דבר עד שתפלה¹²¹ ויש נוהגין להקל בזה לאחר שאמרו ברכות השחר קודם ברוך שאמר¹²² ואינו נכון¹²³ וכן אסור לצאת לדרך בבקר עד שתפלה י"ח¹²⁴ אלא א"כ יוצא במשיירה ואינה ממתנת לו¹²⁵:

ה אסרו חכמים לאכול או לשתות¹²⁶ משעלה עמוד השחר¹²⁷ עד שתפלה י"ח וסמכו איסור זה¹²⁸ על מ"ש¹²⁹ לא תאכלו על הדם כלומר לא תאכלו קודם שתתפללו על

(אפילו בלא נתינת שלום).
סא ר' זירא רב יצחק בר אשיאן שם ברכות ד', א. מור ושליש ס"ג. וראה במסעף הקודם.
סב דשב"א ברכות שם, הובא בב"י.
סג ראה לעיל ס"ג ט"ז.
סד תרומת הדשן ס"ג יח. ועיי' בקוטרסרס אחרון (לא הגיע לדיון). ועיי' בי"ח (ד"ה וכתב בשלחן) ופ"ז ס"ק ב בדעת הש"ע ס"ג. לבוש ס"ג. ולענין הכנת צרכי שבת בע"ש ע"י לקטן ס"ג רג ס"ג. ולענין הכנת צרכי המעודה בע"ש ע"י לקטן ס"ג תקפת ס"ח.
סה רב יצחק בר אשיאן שם, לגי' הר"ף הדראש ס"ג ז. טור וש"ע שם. וראה בחושבתי חיים ע"כ ואלף.
ע בב"י מ"ד ס"ג ז. וראה להלן ס"פ.
עא דבי איעזר בן יעקב ברכות דף י' ב. מור ושליש ס"ג. ולענין קטנים שנוהגו לתתן ע"י לקטן ס"ג קו ס"ג. ולענין שאר תפלות ראה לקטן ס"ג קח ס"ג. ס"ג קכט ס"א. ס"ג רפז ס"ד. ס"ג רצא ס"ב. ס"ג תלא ק"א א.
עב ראה במסעף הבא וש"נ. וראה לעיל ס"ג ע ס"ה שאמרו לאכול חצי שעה לפני עילת השחר. ולפ"כ ע"י אנ"ק ח"ג ע' ער"ד.
עג ראה ח"רי' ברכות שם (ר"ה לא תאכלו). ורא"ש ברכות פ"א ס"ג י' ושם במעניני י"ח אות ז. וראה גם לעיל ס"ג ע סוף ס"ה.
עד ויקרא י"ב. כו.

מו כן תוספת בגי' ברכות ד', א ורש"י שם ב"ה שואל.
מז תרב רבינו יונה ברכות שם (ת, א ר"ה ורמ"א). כ"י.
מח ש"ע ס"ב.
מט מ"ד ס"ק ז.
מט ראה לעיל ס"ג פ"ד ס"א וש"נ.
נ ראה ס"ה.
נא רבינו ירוחם נתיב ג הל' ג בשם גאון (ראה שו"ת רב נגרוטאי ס"ג ז). ש"ע שם.
נב ארחות חיים הלכות תפלה ס"ג ד (בשם תשובות לקמ"א ראה רב נגרוטאי שם) הובא בב"י.
נג ראה להלן ס"ג ק"ג ס"א.
נד ראה לעיל ס"ב עולת הערב ס"ק מ.
נה רבינו ירוחם שם בשם גאון (ראה רב נגרוטאי שם).
נו ראב"ד הובא בחשב"א ברכות ד', א. ש"ע סוף ס"ב כ"ש יש אומרים. וראה האשכול הלכות ברכות השחר.
נז מ"ד ס"ק מ. בדבנת הרשב"א.
נח במסעף הבא.
נט ש"ע סוף ג. עיי' א"ר' זוטא ס"ק ג. וראה ספר האשכול שם.
ס בב"ח.
סא מור"י אבה"כ וכו' בשם ארחות חיים. ש"ע שם.
סב דחס תמונת ברכות פ"ב אות כפ. מ"ד ס"ק ה.
סג עיי' א"ר' זוטא שם.
סד עיי' רבינו ירוחם נתיב ג ח"ג וארחות חיים (הל' תפלה ס"ג ד' בשם תשובות לקמ"א) כתב איסור נגזר

הלכות תפלה פט

רעג

דמכס וכל האוכל ושתה ואחר כך מהפלל עליו הכתוב אומר^ט ואותי השלכת אחר ג[וי]ך אל תקרא ג[וי]ך שמשמעו כל צרכי גופך אלא ג[וי]ך לשון גאווה^י אמר הקב"ה לאחר שאכל ושתה זה ונתגאה קיבל עליו עול מלכות שמים^י.

לפיכך מותר לשתות מים קודם התפלה^י אע"פ שהם צורך הגוף הואיל ולא שייך בהם גאווה ואפילו בשבת ויום טוב שצריך לקדש על הכוס לפני הסעודה^י אין הקידוש אוסרו מלשתות קודם תפלת השחר כיון שעדיין לא הגיע זמנו שאין קידוש אלא במקום סעודה^י וסמוך לה והרי אי אפשר לו לאכול כלום קודם תפלת השחר^י.

ואפילו כל מיני אוכלים וכל מיני משקין ששייך בהם גאווה^י מותר לאכלם ולשתותם לצורך רפואה^י שאין ברפואה משום גאווה אבל לרעבו ולצמא אוסר אלא א"כ אינו יכול לכון דעתו בתפלתו עד שיאכל או שישתה^י ואפילו עכשיו שאין מכוונים כל כך בתפלה^י מ"מ אם רוצה לאכול ולשתות כדי לכון הרשות בידו:

ז אם התחיל לאכול קודם עלות השחר צריך להפסיק כשעולה עמוד השחר^י ואע"פ שבתפלת המנחה א"צ להפסיק^י מ"מ כאן הואיל ואיסור האכילה קודם התפלה הסמיכותו חכמים על לא תעשה שבתורה שהוא לא תאכלו על הדם^י צריך להפסיק אפילו התחיל בהיתר וי"א^י שאין צריך להפסיק להתפלה אפילו התחיל באיסור אלא לקריאת שמע בלבד שהיא מן התורה^י צריך להפסיק אם התחיל באיסור^י וקורא קריאת שמע בלא ברכותיה^י שברכותיה הן מדברי סופרים^י והעיקר כסברא הראשונה^י ואם בדרך ברב המון ועוסק בשתיה צריך להפסיק לדברי הכל^י:

ז אפילו ללמוד אסור משהגיע זמן התפלה^י אם הוא רגיל להתפלל בבית מדרשו ביחוד^י ואינו רגיל לילך לבית הכנסת יש לחוש שמא ימשך בלימודו ויעבור זמן קריאת שמע ותפלה אבל מי שרגיל לילך לבית הכנסת מותר ללמוד בביתו עד שעת תפלת הצבור.

ואם הוא מלמד לאחרים^י אפילו אינו רגיל לילך לבית הכנסת מותר כיון שהשעה עוברת ושוכות הרבים דבר גדול הוא ואם לא ילמדו עכשיו יתבטלו ולא יוכלו ללמוד א"כ ולפיכך אפילו אם נמשך בלימודו עד שזמן קריאת שמע ותפלה עובר לא יפסק מלימודו כמו שיתבאר בס' ק"ו צ"ט:

עה מולכים א ד, ט.

עו מהררי אבותי, ביי, לבוש שם.

עז ברכות שם (ראה גי' הר"ף וראש סי' י ואולי ח"א סי' קק).

עח דאגויה ברכות סי' ל, הובא כרא"ש שם ומו"ר שו"ע

עט סי' מ"א ס"ק א'.

עפ מור בשם הראשון, שו"ע שם, וראה לבוש סי' ג, וראה

לקמן סי' רפ"ג ריש סי' ושי"ג.

פ כדלקמן סי' רעג.

פא ראה לקמן סי' רפ"ג סי' פ"ב.

פב מ"א ס"ק זכ.

פג מהררי אבותי (הובא בב"י) שו"ע סי' ג, עי' פ"ד צ"צ

ה, א, א"ק ארמ"ר מהר"י"צ גי' ח"ד ע"י שח וש"ג.

פד רובי"ש הלכות תפלה פ"ה ח"ב, שו"ע סי' ג.

פה ביי, מ"א ס"ק ג, וראה לקמן סי' צח ס"ב וש"ג.

פו תלמודי רבנו יונה פ"ק רברכות (ה, א ד"ה כל), ורא"ש

ברכות שם י' בשם ר"י, מור ושלי"ע סי' מ"ז ס"ק

ד, מ"א ס"ק ד, וראה לעיל ריש סי' ושי"ג, וריש סי' ה, וראה

לעיל סי' ע ס"ה.

פז ראה מור ושלי"ע סי' רלב ס"ב.

פח סתמ"צ לרמ"ב ל"ח קנ"ד.

פט רשב"א ברכות י' ב, ביי, הובא בשו"ע שם.

צ ראה לעיל סי' ט"ז ס"א.

צא ראה לעיל סי' ע ס"ה וש"ג, וראה לקמן סי' רע"א ס"ט.

צב מ"א ס"ק פו, וראה לעיל סי' ס ס"ב.

צג ראה לעיל סי' ס"א.

צד בי"ח, ט"ז סי' תרנ"ב ס"ק ד, וכן דעת השו"ע סי' ה

[שהביא דעה א' בסתם – עי' יד מלאכי כללי שו"ע

אות י'], אליה רבה ס"ק יא.

צה מ"א שם.

צז ברייתא ברכות ה', ב כושרי"ש שם ר"ה סמוך.

צז ד"ש ברכות פ"א סי' ג, מור בשם ר"י, שו"ע סי' ג, וראה

לקמן סי' צ ס"י, סי' קי ס"ד, סי' תלא ס"ד ואילך, ושם

בפ"א א.

צח הדב ורנ"ו יונה ברכות שם (ג, א ד"ה על), שו"ע שם.

צט ס"ד וש"ג.

הלכות תפלה פט

ח מותר ליכנס למרחץ ולהסתפר סמוך לשחרית^ק שלא גזרו אלא סמוך למנחה שהוא דבר המצוי שרוב העם נכנסין שם ביום אבל בשחר דבר שאינו מצוי הוא ולא גזרו בו^{קא} אבל להפך בערות וכל מלאכה כיוצא בה שאסרו סמוך למנחה^{קב} אסור גם סמוך לשחרית שהוא דבר המצוי שאדם משכים למלאכתו קודם עלות השחר^{קג}:

ט בשעת הדחק כגון שצריך להשכים לצאת לדרך^{קד} בין ברגליו בין בקרון או בספינה^{קה} ואין השיירא ממתנת לו^{קו} עד אחר נין החמה להתפלל תפלת י"ח כמצותה בביתו מעומד יכול להתפלל משעלה עמוד השחר קודם צאתו^{קי} ואם האיר כבר היום עד שיכיר את חבירו ברחוק ד' אמות שהוא זמן קריאת שמע^{קכ} יקרא גם קריאת שמע וברכותיה בביתו^{קכא} ויסמוך גאולה לתפלה^{קכב}.

ואם לא האיר היום כל כך תפלל י"ח לברכה בביתו מעומד וימתין מלקרות קריאת שמע עד שישמע זמנה^{קכג} אם אפשר לקרותה בדרך כמצותה^{קכד} דהיינו שיעמוד ויכוין בפסוק ראשון כמו שנתבאר בס"י נ"ח^{קכז} אבל תפלה שהיא צריכה עמידה כגולה מן הסתם לא יודמן לו בדרך להתפלל מעומד^{קכח} (שבני השיירא לא ימתנו לו או שעל ידי כך יסדר ולא יוכל לבוין כמו שיתבאר בסיומן צ"ד^{קכט}) לפיכך צריך להתפלל מעומד קודם צאתו אף על פי שאינו סומך גאולה לתפלה וגם עדיין לא הגיע עיקר זמנה שהוא נין החמה^{קכז} לפי שתפלה מעומד שקולה כנגד כולם וגדולה מהם^{קכ}.

ועכשו אין רוב העולם נוהגין כזה^{קכ} לפי שתפלה מעומד אינה גדולה מסמיכת גאולה לתפלה אלא משום שעומד יכול לבוין הציבים^{קכ} ועכשו אינן מכוונים כל כך בתפלה^{קכ}.

זמ"מ אם הוא בדרך^{קכא} וירא שמא יעבור זמן קריאת שמע^{קכב} וידוע לו שישגיע למלון קודם שיעבור זמן תפלה^{קכג} יכול לקרות קריאת שמע בלבדה ולהמתין עם ברכותיה ועם התפלה^{קכד} עד שישגיע למלון כדי להתפלל מעומד ולסמוך גאולה לתפלה (אבל מן הדין א"צ להמתין כלל כמו שיתבאר בס"י צ"ד^{קכח}):

ק תרומים פ"ו מהל תפלה ד"ז. שיע' ס"ו. ועי' לעיל ס"י ע"ה.

קא ב"י.

קב ראה מור ושוע' ס"י רלב ס"ב.

קג עי' אליה רבה ס"ק יב. ובס"י רלה ס"ק ו.

קד ברייתא בברכות ל, א לפירוש תוס' ד"ה אבהו ורא"ש

ס"י כ בשם רבינו תנאלי. מור ושוע' ס"ח. וראה

רשב"א בברכות שם בשם רב דאי (ראה אוצר הגאונים

ברכות הפירושים עמ' 42).

קה ראה בברכות שם. מ"א ס"ק נו. פירשה אות יג.

קו ראה לעיל סוף ס"ח.

קז ראה לעיל ס"א. ס"י נח ס"רו.

קח כדלעיל ס"י נח ס"ב וש"ג. ומנן בברכות ק"ש ראה לעיל

שם סוף ס"י וש"ג. ומנן תפילין ראה לעיל ס"י ל ס"א.

קט ח"א ס"ק נו.

קי ראה לקמן ס"י קא ס"א וש"ג.

קיב בברכות ל, א. מור ושוע' ס"ח.

קיג רשב"א בברכות ז, א ד"ה ולענין פסק. רמ"א שם.

קיג ס"י וש"ג. ואם לא יוכל לעמוד ולכוין בפסוק ראשון, אי יקרא אף ק"ש מיד כשעלה עמוד השחר, כדלעיל שם ס"י.

קיד רשב"א שם. ב"י. וראה לבוש ס"ח. וראה ערו"ו לקמן

ס"י קו ס"א.

קטו ס"ח וש"ג.

קטז כדלעיל ס"א וש"ג.

קז עפ"י גמרא שם בברכות ל, א. וראה לקמן ס"י צד ס"ח

ואילך. ס"י צח ס"ח.

קיח ח"א ס"ק נו.

קיט מ"א שם עפ"י רש"י בברכות שם ד"ה תפלה.

קכ ראה לקמן ס"י צח ס"ב וש"ג.

קכא מ"א ס"ק יו.

קכב נתבאר לעיל ס"י נח ס"ג.

קכג נתבאר לעיל ס"א.

קכד ולקמן ס"י צד ס"ח ותבאר הדגים שאין בהם משום

אין מחמיצין כו' וזריזין מקריטין כו', וראה שם

בשהו"ל.

קכה ס"ה.